

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pöli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20 kr., za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 29. maja 1861.

Ali ima luna nekašno moč do rastlin?

Viscokoučeni natoroznanec Arago je dokazal, da ni res, da bi luna mrazila rastline. Svetloba lune ni po mislih imenovanega moža nič družega kakor le znamenje čistega in jasnega neba, in ravno zavoljo teh jasnih noči nastopijo ponočni mrazi tako imenovani; luna ni nikakor tega mraza kriva, mraz bi gotovo ob čistem in jasnem nebu nastopil, če bi luna se tudi ne bila prikazala.

Po teh mislih nima luna nobene posebne moči do tega, da je merzlo ali toplo. Ali je pa s tem, kar ta teorija terdi, že vse do gotovega doguano, da je nima luna sploh nobene moči do toplomera, in da jo ima le do rastlinstva, in ali je luna posebno mesca malega travna rastlinstvu škodljiva ali ne, tega ni še nobeden spričal.

Naj to reč enmalo pretresemo, ker je kmetovavcom in vertnarjem dosti na nji ležeče.

1. Rastlinstvo potrebuje za svojo rast mnogoterih pripomočkov, med katerimi ste primerna gorkota in mokrota. Al vsakdo tudi vé, da nobena rastlina se ne bo dobro počutila, če ji potrebne svetlobe primanjkuje. Odtegui svetlobo kateri koli rastlini, kmali se boš prepričal, da se ti ne bo brez nje ponašala, le medlela ti bo, kakor lešerba, kateri olja primanjkuje. Do dobrega znano je, da perje pri svetlobi podnevi ogelno-kislino iz zraka serka, v temoti ponoči pa ta gaz iz sebe puhti. Da rastlina v temoti raste, pride po gosp. Gasparinovih mislih od tod, ker se piskričasta kožica rastlin podaljšuje, brez da bi ogelca kaj serkala in si lesno lakno narejalo; če je pa rastlina na svetlem, se ogele z rastlinjem zedinuje, in rastlina sama na sebi raste, da je veselje, tem bolj pa, kolikor več svetlobe ima.

2. Ali ima pa to oživljajočo moč samo solučna svetloba? Tega ne more nihče popolnoma spričati. Skušnja še celó dokazuje, da umetno ali nalašč napravljeno razsvitljenje rast ravno toliko pospešuje, kakor sončna svetloba. Potem takem tudi svetloba lune rastlinstvu ravno tako pomaga kakor vsaka druga svetloba.

3. Če je tedaj temu tako, mora rastlina ob luninem svitu ravno tako rasti kakor čez dan, in tudi čez noč ne bo počivala, če ni noč pretemna; če je pa noč zlo temna, pa tudi rastlina spi. Po teoretičnem smislu tedaj lunina svetloba rast rastlinsko jako pospešuje.

4. Ta rast bo pa vsled lunine svetlobe toliko živejša, kolikor večja je gorkota ponoči, in ker je pred polnočjo gorkeje kakor po polnoči, bi mogla po teoretičnih pravilih rastlina bolj rasti, kadar mesec raste, to je, pri večerni luni, kakor če luna pojemlje ali o dobi jutranje lune, in polna luna bi bila najgodnejša za mnogoverstno rastlinstvo.

5. Če pa more polna luna o cvetji ali o godenji rastlinstva več pripomagati k razvitju in več ali manj tudi k ponašanju sadežev, se dá tudi misliti, da ima prememba lune skozi celo leto do rastlinstva mnogoverstno moč.

6. Ravno tako se lahko razume, če so mlade rastlinice iz zemlje ob ščipu ali polni luni pribodle in lunina svetloba njih rast pospešuje, da je tudi dobro, da se o setvi na luno pazi, in da ni vse eno, ali se o mladi ali

polni luni seje ali sadí. Stari pregovori skušenih vertnarjev in gospodarjev niso tedaj o tem čisto prazni, ako ni družih veljavnih vzrokov, zavolj katerih umen kmetovavec ne more gledati v prátiko na luno.

7. Na nobeno stran ni tedaj neumno, meniti, da ima luna moč do rastlin. Vprašanje je le, ali nje moč tudi v resnici kaj zdá? Nejeveren Tomaž bo o tem vsak, komur le to v glavi tiči, da lunina svetloba je le slaba svetloba in da malo svetlobe ne more veliko moči imeti do rastlinstva. Pa kdo more spričati, da bi bilo to res? Morebiti pa v tem leži skrivnost, da svetloba na gornji plati perja, senca pa na spodnji plati dela nekako nasprotnost, ktera ravno pospešuje rast in življenje rastlinsko. Kdo vé, ali bi svetloba toliko moči imela, ako bi ne bilo sence? Kakor bi obnebje brez svetlobe samo dosti ne bilo, da bi rastline rastle, tako morebiti tudi sama svetloba bi ne storila tega, kar stori zdaj luč zdaj tema, tû svetloba tam senca.

Če je tedaj temu tako, luna opravlja res važne reči. To razumeti je treba le pomisliti, kako je senca očitna in močna, ki se vidi, kadar luna prav svetlo sije, in če se z njo dnevna svetloba primerja pri oblačnem vremenu. Če je ravno taka dnevna svetloba močnejša kakor svetloba lune, vendar ne napravlja preočitne sence, in bila bi tedaj za rastlinstvo gotovo slabeja pomoč kakor čista svetloba lune.

8. Samo na sebi se razume, da ta moč lunine svetlobe ni po vseh deželah enaka. Največja je v onih deželah, ki ob ravniku (ekvatorji) leže, kjer je navadno nebo čisto in jasno, dnevi in noči enaki in druge okoljščine ugodne.

9. Luna mesca aprila ali malega travna. Po tem, kar smo zdaj rekli, da ima luna svojo moč do rastlinstva, ni težko tudi škodljivosti lune malega travna razumeti. Rastlinski organi, perje in popki, v katerih svetloba neko gibanje obudi in v katerih se več sočnjave nahaja, postanejo po tem takem bolj občutljivi in o nižji toploti lunine svetlobe več terpé, kakor če bi jih ravno tak mraz pri ponočni temi zadel, ko so njih organi bolj oterpnjeni, zato ker nimajo potrebne svetlobe. Po tem takem morajo rastline pri enaki toploti več od mraza terpeti pri svetlobi lune kakor v temoti, in mogoče je, da kaka rastlina, na priliko, o mrazu le dvéh stopinj že zmerzne, kadar luna sije, ko drugač, to je, brez lunine svetlobe morebiti bi ne bila pozebla pri 5 stopnjah. Potem takem imajo kmetje prav, da jim je toliko za luno v malem in velikem travnu mar, ko so noči še rade tako merzle, da so rastlinam lahko škodljive.

Gospodarske skušnje.

(Novo obrezovanje sadnih dreves). Slavni vertnar Lukas, oskerbnik velikega verta, ki ga ima velika šola v Hohenheimu, poterjuje po svojih lastnih skušnjah novo obrezovanje sadnih dreves, kakor je na Francozkem zlo navadno. Namesto da takrat, kadar mlado drevesce vsadiš, mu mladike prirežeš do 3 ali 4 očes, ne stori tega in nikar ne poreži vseh mladik tako do 3 ali 4 očes, ampak le, kar je pregostih; popolnoma prireži stanovitno srednjo vejo, stranskih 4 ali 5 mladik pa pusti dolge kakor so.